

Tóth
Dezső

A TISZATÁJ 25 ÉVE

A szegedi irodalmi folyóirat jubileuma alkalmából március 13-án a Tisza Szálló hangversenytermében ünnepi estét rendeztek. Tóth Dezső irodalomtörténésznek, az MSZMP KB osztályvezető helyettesének előadása, amelyet alább szó szerint közlünk, az est bevezetőjeként hangzott el.

Egy irodalmi estnek nézünk elébe, de ma nem pusztán a művészet igaztát hozott össze bennünket. Most 25 esztendeje annak, hogy a Tiszatáj első száma itt, Szegeden napvilágot látott — az alkalom tehát emlékező, ünnepi is. Az irodalmat, kritikát, mindenfajta írásos kulturális terméket — a műveket — persze nem lehet elválasztani attól a fórumtól, amelynek révén közkinccsé váltak. Egy folyóirat azonban valahogyan mindig több is, mint a benne megjelent művek pusztája összege. Külön jelentése is van; elnevezése, neve egy kissé szimbolikus érvényre is emelkedik, meghatározott asszociációkat ébreszt, irányt, tónust, izlést jelöl. S ebben a pluszban már az egyes művekből fakadó, de azok summáján túl is mutató erő érvényesül: — egy adott történelmi-társadalmi atmoszférára, egy meghatározott szellemi arculat hatása, egy kiemelő, hangsúlyt adó, egy szelektáló-formáló erő, amelynek közvetítő lépviselését köznapi nyelven szerkesztésnek, perszonális médiumait szerkesztőknek szoktuk nevezni.

Ez a 25 év két esztendő híján majd anyai, mint felszabadulás utáni egész történelmünk ideje, s a Tiszatáj évfolyamai magukon is hordozzák az általános hibák, tévedések nyomait, de mindenekelőtt azt az általános fejlődést tükrözik, amely a magyar nép anyagi és szellemi életének új, szocialista szerkezetét és tartalmait alakította ki. A tucatnyi irodalmi kulturális folyóirat közül néhányadmagával a Tiszatájnak is megkülönböztetett szerep jutott ebben az általános kibontakozásban. Tevékenyen részt venni annak a ránk maradt terhes örökségnek a csökkentésében — végső soron felszámolásában — amit a magyar főváros és a vidék egyenlőtlen fejlettsége jelentett és jelent még ma is. A szocializmus nálunk nemcsak a Horthy-Magyarország általános provincializmusát számolta fel, hanem az országon belüli félfeladális, anyagi, szellemi szeparáltságot is óriási mértékben csökkentette. S ez nem annyira, vagy nemcsak az ipar, a kulturális, művészeti intézmények telepítéspolitikájában, hanem egy újfajta szellemi magatartásban fejeződik ki. Abban, amely a dolgozó osztályok lényegi érdekösszességén alapszik, és azon a politi-

kán, amely az osztály- és rétegérdek, az ösznépi és részérdek — köztük a helyi érdekek — egymás közti konfliktusaival is éppen szüntelen feloldásuk érdekében számol. A szocialista társadalmi rendszer az, amely lehetővé tette, hogy a marxizmus szellemétől egyre inkább áthatott új nemzettudat alakult és alakul ki, olyan, amelyben a lokális hagyomány és a helyi új teljesítmény értékel akadálytalanul integrálódhatnak nemzetivé, s amelyben a múlt és jelen minden nemzeti közkinccsében a szocializmussal együtt növekvő érdekösszesség alapján osztozhatnak-osztoznak a tájegységek és vidékek. S éppen a szocializmus az, amelyben ez a modern tömegközlelési eszközök által is segített integrálódás nem elszűküléshez, nem uniformizálódáshoz, hanem a nemzeti kultúra nagyobb szingazdagságához vezet.

Ebben a munkában vállalt részt, állt helyt becsülettel egy negyedszázadon át a Tiszatáj, s fejlődött helyi érdekű szegedi szemléből Dél-Magyarország irodalmi-kulturális reprezentánsává, vidéki újságból havi folyóirattá, amelynek, a Magyar Írók Szövetsége dél-magyarországi csoportjának fórumává, vált az ország szellemi életének egyik lényeges, nemcsak megszokott, de most már nélkülözhetetlen tényezőjévé. Bukdácsolt is, tévedett is, de ebben túlnyomó részt általános fejlődésünk egyenlenségei tükröződtek, ahhoz pedig mindig volt ereje, hogy szubjektív hibáit felismerje és gyorsan leküzdje. Ebben is az segítette, ami jelentős eredmények forrása volt: eleven kapcsolata a helyi szellemével, és mindenkor törekvése az ország kulturális életébe való aktív részvételre. A Tiszatájra általában, utóbbi évfolyamaira különösen is jellemző, hogy jó önismerettel, helyes arányérzékkel tudta egyszerre gyarapítani és szétosztani a közös értéket. Emlékezetes teljesítményeiben e kettő aligha választható szét. A Juhász Gyula-, József Attila-, Radnóti Miklós-emlékszámok a helyi hagyományörzés szellemének sajátos vonásaival, a csak itt előteremthető dokumentumokkal gazdagították mindannyiunk szemléletét és ismeretét irodalmunk klasszikusairól; a következetes kulturális és tegyük hozzá, munkásmozgalmi hagyományápolás progresszív nemzeti hagyományainak összességét bővítette; a 60-as évek elején a folyóirat részvétele a realizmusvitában egyszerre volt az itteni szellemi örök fontos hozzájárulása a marxista esztétika alkotó továbbfejlesztéséhez, és ugyanakkor megosztása is a kérdés általános gondjainak az itteni kulturális közvéleménnyel. Szeged és környéke társadalmi

problémáinak, mozgásának figyelemmel kíséréseivel, szociográfikus írásaival, de a délmagyar és szegedi képzőművészeti, ki- sebbrezt színházi, zenei életének erejéből telő számontartásával is egyszerre segíti a társadalmi kulturális önismeret helyi pontosítását és gyarapítja országos teljeségét.

Ennek az elvnek a szellemében a Tiszatáj egyre szerencsésebb terjedelmi és értékarányokat képes kifejezésre juttatni hátsábjain. Nem engedményeket tesz, hanem beletörődés nélkül és reálisan számol a feltételkülönbségekkel; közlésben is, kritikai reflexiókban is úgy biztosítja a dél-magyarországi, szegedi írók primátusát, hogy szem előtt tartott mércéje egyre kevésbé lokális; azzal segít, azzal támogat és szerez rangot az itteni irodalomnak, hogy mind szigorúbban mér, hogy az általánosan elismert szerzők műveinek közlésével egyszerre informál és támaszt igényt; kritikáival pedig azzal, hogy az ország rész alkotóinak műveit jóformán kivétel nélkül mérlegre teszi, s egyre kevésbé azzal, hogy ráteszi a lábát a mérlegre.

Ez a — most már hadd fogalmazzak úgy — fiatal folyóirat ennek a mind jobban kialakuló szerepértelmezésnek a jegyében fejlődött eddig, és fejlődhet csak tovább. Ez adott eddig is elvi alapot ahhoz, hogy kibontakozzék a Tiszatájban egy folyóirat karakterét elsősorban meghatározó színvonalas elméleti-kritikai rovat, s arra is, hogy művészetkritikánk elbizonytalanodását is mutató periódusában, ma is azzal dicsekedhessék, hogy kis tévedési hányaddal, viszonylag a legkörülményesebb mőbírálatok. Ennek a helyes főiránynak az alapján lett a Tiszatáj egyik legfrissebb és legjobb szemű bemutatója a fiataloknak, sokszor első fóruma, közlésben és kritikákban mindig továbbfejlesztője az itteni és nemcsak itteni fiataloknak — elsősorban fiatal kritikusoknak, akik közül többen befutva s változatlanul otthonuknak tekintik a Tiszatájat. És ugyanaz a szocializmus iránti elkötelezettség, az abból fakadó érdekösszesség-tudat, amely az ország szellemi életével való kölcsönkapcsolat kibontakoztatásának tápláló ereje volt — ugyanaz a gyökere annak is, hogy a folyóirat ma közlésben, kritikákban egyaránt példamutatóan köti össze a szomszédos szocialista országok magyarságával való szellemi kapcsolattartást a cseh, a szlovák, a kárpát-ukrán, a román és a jugoszláv népek irodalmának, kultúrájának megismerésével. Ahogyan közvetítő táj és ország között, valóban Most — Punte, azaz Híd nemzetközi környezetünkben.

Ezek a legfőbb eredmények azonban nemcsak üdvözlendők — a továbbhaladás kötelezettsége is bennük rejlik. Elégedett lehet a Tiszatáj a múltjával, jelenével, de nem lehet megelégedett, abban az értelemben legalábbis nem, hogy holnap elég lesz-e az, ami ma még jó. A szocialista irodalmat, művészetet fokozottabban támogatni, publikálásban

és kritikával; a nem szocialista értékeket velünk egyező és tőlünk idegen elemekre bontva határozottabban minősíteni; a marxista kritikát, irodalomelméletet, esztétikát a korral és művészettel lépést tartva alkotóan továbbfejlesztetni, hitelét, orientáló érvényét így növelni; segíteni irodalom és élet, s ezzel irodalom és tömegek közelebb kerülését — ezek azok a magyar kulturális-művészeti élet előtt álló egyetemes feladatok, amelyek megoldásában a maga módján, a maga feltételei mellett és a maga erejéig a Tiszatájnak is részt kell vállalnia. Elsősorban ez fogja megnövelni a folyóirat iránti érdeklődést, meghozni azt, ami minden valamire való szerkesztés célja és büszksége; a vásárlók és megrendelők számának jelentős gyarapodását, a folyóirat olvasóközösségének további ki- szélesedését.

Ha köszöntünk és méltatunk egy folyóiratot általában, akkor az igazság és tisztesség úgy kívánja, hogy köszönetet, konkrétan is mondjunk. Ha arról beszélünk, hogy a társadalmi rendszertünk adta lehetőségek és a Tiszatáj tevékenysége között a lényegesen harmonia volt, az közvetlenebbül annyit is jelent, hogy Csongrád megye és Szeged városa, azok párt- és állami vezetése pénzzel és tanács-csal segíttette, támogatta a folyóiratot. Volt persze alkalmanként per és harag is, de soha nem a Tiszatáj ellen, hanem mindig érte. Főlöleges, azt hiszem, kérni a megvétől és a városról, ami addig is mindig megadott, s amiért, barmennyire természetes is, ilyen ünnepi alkalmi- or hangsúlyos köszönet jár: bizalmat és támogatást a Tiszatáj számára.

És nem feledkezhetünk meg arról sem, mit jelent a közlés súlyos felelősségével ftelni, minősíteni, szerzőkkel vitázni, az anyagi és személyi lehetőségek határaival küszködve nagy tervek megvalósítani, mit jelent helyi és országos felelősséggel megnyitni az érték országútját, félre vagy kerülőre terelni azt, ami még közlekedésképtelen. Ha ma a Tiszatáj tennaiásának 25. évfordulóját ünnepeljük, nem takarékoskodhatunk a köszönettel mindazoknak, akik energiájukat, tehetségüket, idejüket szánták régebben és szánják ma a szerkesztés csak hosszú távon hálás, nehéz munkájának.

És köszöntsük a folyóirat szűkebb és tágabb szerzői gárdáját, azokat, akiknek alkotásai jelentik a sokoldalú erőfeszítés célját és centrumát, akik az élet és a művek mélyebb igazságait fogalmazzák meg számunkra, az olvasók számára.

Persze a mi olvasói közösségünk is elválaszthatatlan a folyóirattól. Magunkat azonban nem ünnepelhetvén, fogadjuk a szélesebb olvasótábor is képviselve előlegezett hálával a folyóiratnak szóló ajándékát, azt a Tiszatáj-számot, amely kitűnő előadóművészeink segítségével az irodalom ősi, tulajdonképpeni nyelvén: ezúttal élőszóban jelenik meg.

ZÖLDUTAT A ZÖLD UTAKNAK

„Ha valaki megölt egy kigyót, elültetett egy fát, nem élt hiába.”
(Índiai mondás)

Nem akarom elkiabálni, de — legalábbis egyelőre — siker koronázta „Nyugdíjasok a városért, a parkokért” akciókat. Egymás után jöttek az idősebbnél idősebb, de kedvesebbél kedvesebb bácsik, sőt nénik, hogy ók komolyan vették a felhívást, ők is tenni akarnak a városért, a parkokért, mert szeretik városukat, a fiatal-ságot, a zöldet és a napfényt, egyszóval az életet.

Rövidesen összehívjuk „újdonsült” társadalmi-kommunális ellenőreinket, hogy megfelelő igazolvánnyal, eligazítással ellátva megkezd- hessék néha bizony nem túl népszerű, mégis önként vállalt feladatukat. Ezúton is kérjük azokat, akik esetleg megfelelnek az együtt- élés írott és íratlan szabá- lyairól, ne vegyék zaklatás- nak, ha figyelmeztetik őket.

Végre eljutottunk odáig, hogy a több-kevesebb, de mindig nosztalgiaiával emle- getett zöldterületekért ki-ki a saját lehetőségeihez mér- ten, belső kényszerből tehet is — szervezeten. A városi tanács a politikai és társad-almi szervekkel karöltve a következő hetekben nagy- szabású kommunális, azon belül elsősorban zöldterületi társadalmi munkaakciót szervez március 18. és ápr- ilis 2. között. Terveink kö- zött szerepel fagódrók ásá- sa, faültetés, fűmagvetés, ta- talaj-előkészítés. Anyagi, tár- gyi és személyi feltételekkel igyekszik a tanács méltó keretet biztosítani, a friss szelet vitorlába fogni, hogy igazán eredményes legyen a kezdeményezés. Ha valaki valamilyen oknál fogva március 17-ig kimaradt a szervezésből, de részt akar venni ebben a szép és hasz- nos, önkéntes (!) megmoz- dulásban, jelentkezzen a KISZ városi bizottságán (Magyar Tanácsköztársaság útja 7. Telefon: 15-137).

Ha valaki olyan javasla- tot tud adni, ami netán el- kerüli figyelmünket, de az ügy szempontjából fontos lehet, kérem közölje a vá- rosi tanács építési és köz- lekedési osztályával (Széche- nyi tér 11., II. emelet. Tele- fon: 13-300), mert: „Ha va- laki azt mondja, hogy Sze- gedben minden fánál megáll a villamos, nem azt jelenti, hogy sűrűn van a megálló.”

K. SZABÓ SÁNDOR

